

DR. KABEL DE FLOU

Karel de Flou — In Memoriam

Bij de onvergetelijke hulde, die op 4 November 1928 aan den 75-jarigen K. DE FLOU werd gebracht, naar aanleiding van zijn benoeming tot doctor h. c. door de Universiteit te Leuven, mocht onze voorzitter, Dr. J. CUVELIER, getuigen hoe bij een eerste onderhoud met den stichter van deze Commissie, Min. C. HUYSMANS, de naam van den Brugschen zoeker, als die van een der eerst te benoemen leden, van beider lippen was gevallen.

Geen wonder als men bedenkt dat K. DE FLOU zelf, nagenoeg vijftig jaren te voren, een dringenden oproep had gericht tot de geleerde Nederlandsche wereld, opdat zonder verwijl de commissiën zouden worden ingesteld, welke de uitgave zouden voorbereiden van een algemeen plaatsnaamkundig glossarium; — geen wonder vooral als men daarbij overweegt, dat hij intusschen, bij ontstentenis der geleerde genootschappen, zijn schijnbaar hersenschimmig plan alléén heeft verwezenlijkt, niet alleen voor zijn eigen provincie West-Vlaanderen, maar tevens voor een aanzienlijk gedeelte van Zeeland en van Noord-Frankrijk.

Het leven en de werkzaamheid van ons, op 27 Juni ll. overleden, medelid werden op den heuglijken Brugschen huldedag in al hun bijzonderheden beschreven, zoodat

hier wellicht met een aanduiding der hoofdfeiten kan worden volstaan (1).

Zooals weinigen heeft K. DE FLOU weten te woekeren met de talenten, die hem werden toevertrouwd, om in meer dan ongunstige levensvoorwaarden een werk te scheppen, waarvan de omvang en de diepte ons met verstomming slaat.

Geboren te Brugge op 9 Juli 1853, moest hij reeds op dertienjarigen ouderdom, bij het onverwachte overlijden van zijn vader, de school verlaten en een betrekking aanvaarden, waarbij voor den nochtans zeer begaafden knaap weinig uitzicht op verdere verstandelijke ontwikkeling bleef bestaan.

Zijn buitengewone leergierigheid en taaie wilskracht zouden hem echter vrijwaren tegen het gevaar dat hier dreigde en het duurde niet lang, of hij wist het door zelfonderricht zoover te brengen, dat hij op het kantoor van den Brugschen advocaat VAN DER MEERSCH kon aanvaard worden. Waar hij echter aanvankelijk het plan had gekoesterd binnen afzienbaren tijd tot pleitbezorger aangesteld te worden, moest hij ten gevolge van nieuwe, door de regeering gestelde, vereischten van dit voornemen afzien en begon hij in 1876, als klerk bij het provinciaal bestuur van West-Vlaanderen, zijn lange administratieve loopbaan, waaraan hij onafgebroken zijn beste krachten heeft gewijd tot op 11 Juli 1920, toen hij als afdeelingsoverste op rustgeld werd gesteld.

Gelukkig was DE FLOU intusschen steeds in nauwe voeling gebleven met een groep van Brugsche jongeren, die onder de leiding van J. SABBE het Vlaamsche geestes-

(1) Zie Gedenkboek Dr. K. DE FLOU (1930) : o. m. Levensschets door Mr. EG. I. STRUBBE, waaraan de hier medegedeelde levensbijzonderheden ontleend werden.

leven in zijn geboortestad hoog hielden, zoodat zijn belangstelling, die aanvankelijk in hoofdzaak tot de moderne talen was gegaan, zich gaandeweg ook uitstreckte tot de studie van de geschiedenis, de oudheidkunde en de taalstudie. Dat het hem tevens niet ontbrak aan zin en liefde voor letterkundige schoonheid, blijkt ten overvloede uit meer dan een fijn gesteld stuk proza en gedicht, die wij in het Brugsche maandblad *De Halletoren* en in *De Vlaamsche Kunstbode* van dit eerste tijdstip terugvinden.

Naast talrijke kortere bijdragen over Vlaamsche oudheden en Vlaamsche folklore, vermelden wij hier echter vooral op geschiedkundig gebied zijn « Geschiedenis der Kerels van Vlaanderen » (*Halletoren*, 1875), de uitgave van het « Cartularium van kerk en armēdisch van St-Michiels » (*Annales Soc. d'Emulation*, 1895), de door zijn stādgenooten zoo hoog gewaardeerde « Promenades dans Bruges » (*Liège*, 1899) en een latere studie over « De censuur onder de regeering van Keizer Napoleon I in het departement der Leie » (*Kon. Vla. Ac., V. en M.* 1912).

Toch schijnt het wel dat van meet af aan vooral de taalstudie hem heeft aangetrokken. Met geestdrift nam hij het op voor de Dietsche beweging, die in de jaren 1870 en volgende. onder invloed vooral van Dr. C. J. HANSEN, warme sympathie bij de Vlamingen had gewekt, bestudeerde ijverig het Platduitsch, vertaalde enkele gedichten van KL. GROTH en berichtte in een goed gedocumenteerde studie « De Nederduitsche taal; tongvallen en schrifttaal » (*Jaarboek Willemsfonds*, 1878) over de beteekenis van deze beweging.

Hierop volgde enkele jaren later een vrij uitvoerige « Schets eener geschiedenis der Nederlandsche taal en der taalstudie in de Nederlanden » (*Ned. Dicht- en Kunst-halle*, 1884-1887) en, in « Woorden en vaktermen uit West-Vlaanderen » (*Onze Volkstaal*, 1885), een hoogst belangrijke aanvulling op DE Bo's Westvlaamsch Idioticon.

Een tijdperk van nog intensere taalkundige bedrijvigheid nam echter aanvang in 1887, toen op 16 November de in 1886 aangestelde werkende leden der Koninklijke Vlaamsche Academie K. DE FLOU onder de tien eerste briefwisselende leden verkozen.

Vooreerst worde er hier de aandacht op gevestigd, hoe hij in de volgende jaren, in zijn « Taalwetenschappelijk overzicht. » (*Ned. Dicht- en Kunsthalle*, 1890-1893), zijn landgenooten attent maakt op de voornaamste taalkundige publicaties, die in Noord- en Zuid-Nederland in het licht worden gegeven, hoe hij o. m. wijst op het buitengewone belang van de studie der dialecten, nl. « van de volledige kennismaking met al de verschijnselen uit het leven der taal, om haar natuurlijke wetten, regelen en vormen op wetenschappelijke gronden te verklaren » en telkens weer blijken geeft van zijn warme belangstelling voor de studie van de vergelijkende spraakkunst, van de plaats- en persoonsnamen (« waar niemand tot hiertoe slot noch sleutel van kent ») en van de phonetica.

Dat DE FLOU van het eerste oogenblik af en gedurende meer dan veertig jaren in de Koninklijke Vlaamsche Academie een toonbeeld is geweest van onvermoeibare en nauwgezette werkzaamheid, heeft E. H. J. JACOBS, bestuurder der Academie voor het jaar 1928, op welsprekende wijze in zijn Brugsche rede betoogd.

Opvallend werd het genoemd, hoe dikwijls hij als steller van een prijsvraag en als verslaggever is opgetreden en zeer terecht werd de nadruk gelegd op de buitengewone kennis van zaken, waarmede hij over zeer bijzondere taalkundige onderwerpen een oordeel wist te vellen en telkens weer voor kostbare aanvulling heeft gezorgd. Naast deze werkzaamheid van occasioneelen aard, bezorgde hij voorts voor de Academie de uitgave van het Brabantsche handschrift « Die bedudinghe naden sinne van Sunte Augustijns

regule » (1891) en van drie gansch nieuwe fragmenten uit den « Spieghele Historiae » (1902, 1905).

Van gansch bijzondere beteekenis zijn ongetwijfeld ook de reizen, die K. DE FLOU samen met EDW. GAILLIARD in de jaren 1894, 1895 en 1896, op aanzoek der Academie, naar Engeland ondernam, om aldaar Middelnederlandsche geschriften en oorkonden te gaan opsporen, zoodat in de *Verlagen en Mededeelingen* (1895, 1896 en 1897) « een prachtige keus van Middelnederlandsch ongezien dicht en proza », dat tot dan toe voor de Nederlandsche taalkundigen volkomen onbekend was gebleven, kon worden uitgesteld ; ook van zijn toponymische reizen in noord-westelijk Frankrijk (1909, 1910) werd overigens heel wat nieuws medegebracht over tal van onbekende Middelnederlandsche handschriften en archiefstukken, die met vrucht voor de studie der nationale en letterkundige geschiedenis zullen geraadpleegd worden.

En toch is al hetgene, waarvan tot hiertoe werd gewaagd, slechts bijzaak of verpoozing geweest bij wat steeds zijn waar arbeidsveld zou blijven, zijn studie nl. van de Westvlaamsche toponymie ; een werk, dat ruim een halve eeuw van onverdroten werkzaamheid heeft gevuld, en dat bij nadere beschouwing zal blijken te zijn de wonderbare verwezenlijking van een haast roekeloos plan, nagestreefd met een taaheid, die in de geschiedenis der wetenschap zelden haar weerga heeft gevonden.

Als bedeesd debuteert een paar niet zeer uitgebreide toponymische bijdragen, waarvan de allereerste « De straten van Brugge » verscheen in *De Halletoren* van 1875 : de eerste stap van een 22-jarige, die reeds duidelijk blijkt te beseffen het ongemeene belang van de studie der plaatsnamen, inzonderheid voor de kennis van de algemeene geschiedenis en de volksbeschaving ; weldra gevolgd door een tweeden, waaruit duidelijk genoeg zou blijken

dat DE FLOU op onherroepelijke wijze de taak zijns levens had vastgesteld : den programmabrief, dien hij in 1879 richtte tot het bureel van het XVIIe Taal- en letterkundig Congrès, dat te Mechelen zou worden gehouden, en die als het ware de grondslag uitmaakt van heel zijn lateren arbeid.

Zonder aarzelen had hij hier den vinger gelegd op de wonde plek, die zoovelen was ontgaan, en geweest op de gapende leemten, die de normale ontwikkeling van de taalstudie, de folklore en vooral de plaatsnaamkunde nog steeds belemmerden. Het plan, dat hem op dit oogenblik voor de oogen stond, was echter ook zijn inziens zoo omvangrijk, dat alleen de machtige invloed van een Congres de commissiën in het leven kon roepen, welke het zouden kunnen verwezenlijken : onze Nederlandsche wetenschap had immers nood aan een algemeen glossarium van plaatsnamen, niet alleen voor Vlaanderen, maar voor alle gewesten, waar Nederlandsch gesproken wordt.

Dat het bij DE FLOU hier om geen ijdel droom ging, blijkt voldoende uit de tegelijk door hem afgelegde belofte, binnen twee of drie jaar tijds het vereischte werk voor de provincie West-Vlaanderen te verrichten. Jeugdige overmoed? neen, wel gezond optimisme (1)!

Maar teekenend voorwaar voor den geest van den tijd : het bureel van het XVIIe Taal- en letterkundig Congres vond het overbodig aan zijn brief ook maar een plaatsje te gunnen in het verslagboek ; niet minder teekenend wellicht, dat zijn Brugsche vrienden in *Halletoren* en *Rond den Heerd* onmiddellijk de draagkracht van het schrijven

(1) Het is wellicht niet overbodig hier nog eens te wijzen op het feit, dat G. KURTH, die op de Oudheidkundige congressen van Antwerpen (1885) en van Namen (1886) een warm pleidooi hield voor de wetenschappelijke beoefening van de toponymie, in 1879 reeds een voorganger had gevonden in den 26-jarigen K. DE FLOU.

schijnen te hebben aangevoeld en er de gewenschte ruchtbaarheid hebben willen aan schenken.

Toch wordt in den loop der volgende jaren de indruk verwekt, dat DE FLOU zelf zijn ontwerp als onuitvoerbaar had opgegeven : gedurende geruimen tijd immers schijnt zijn gansche belangstelling te gaan naar taalkunde en geschiedenis en uiterst zelden naar toponymische onderwerpen. Bedrieglijke schijn nochtans, want aan het eenmaal opgevatte plan werd intusschen voortgebouwd, in stilte, maar met stugge volharding.

In 1908, voor het eerst, zou hij in de Koninklijke Vlaamsche Academie melding maken van een plan van bewerking voor een « Toponymisch Woordenboek van Oud-Vlaanderen, Guînes en Boulogne » ; in 1909 en 1910 brengt hij verslag uit over de reizen, welke hij, met opdracht der Academie, in het Noorden van Frankrijk had ondernomen en het volgende jaar (op 14 Juni 1911) legt hij in de Commissie voor Middelnederlandsche taal- en letterkunde ter tafel de Memorie van toelichting van zijn « Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, Vlaamsch Artesië, Guînes, Boulogne, enz. » en biedt aan de Academie de bewerking der toponymie van het aloude land der Vlamingen ter uitgave aan, « als eene bijdrage tot de kennis der plaatsbenamingen ». Kon het bescheidener?

Een keerpunt in de geschiedenis van de studie der plaatsnamen te onzent, getuigen terecht de verslaggevers EDW. GAILLIARD en TH. COOPMAN ; en welke weerwraak op het onvruchtbare scepticisme van de heeren van het Congres te Mechelen !

Want wat hier werd verwezenlijkt grenst aan het bovenmenschenlijke : waar, naar het getuigenis van DE FLOU zelf, de schrijver zich eerst wilde beperken tot de gemeenten van het voormalige Brugsche Vrije, nl. tot « een groep, die strookte met het grondbeginsel : volksgroeping

en dialect als uitgangspunt voor de studie van plaatsnamen », kwam hij er meer en meer toe de grenzen van het bewerkte gebied tot diep in Noord-Frankrijk te verleggen, « zonder evenwel van het principie dialect en volkswezen te moeten afwijken, daar toch de area van het Westvlaamsch taaleigen zich tot voorbij Boulogne heeft uitgestrekt » (1).

Men bedenke daarbij dat, bij deze reusachtige onderneming, als eerste werk het zeer rijke archief van stad en staat en van de kerkelijke instellingen te Brugge moest worden uitgepluisd, dat DE FLOU daarna is moeten gaan arbeiden in ontelbare archieven, bibliotheken en verzamelingen in België, Zeeland en Fransch-Vlaanderen, dat hij het niet heeft ontzien uit den mond van het volk de nog levende benamingen op te nemen en noch krant, noch advertentie, noch aanplakbiljet heeft willen verwaarloozen : dit alles te midden van tijdroovende ambtsbezigheden, waarbij alleen over veertien dagen jaarlijksch verlof, de Zondagen en enkele zomernamiddagen kon worden beschikt.

Het is dan ook, ten aanzien van dergelijke rusteloze werkzaamheid, niet te verwonderen dat hij, in zijn Memorie van toelichting van 1921, kon gewagen van niet minder dan 380.000 aantekeningen ; dat deze, bij zijn niets verzuimende opmerkzaamheid, zouden bevatten de namen van « alle plaatsen en zaken, die eene toponymische benaming dragen of ooit in den loop der tijden gedragen hebben » ; en evenmin dat het materiaal voor de tien deelen, die oorspronkelijk in uitzicht gesteld werden,

(1) Ook in zijn programmabrief van 1879 had hij er overigens den nadruk op gelegd, dat de toponymische lijsten behoorden opgemaakt te worden « bij demographische, of beter nog bij dialectische omschrijvingen ».

intusschen nog derwijze is aangegroeid, dat het heele Woordenboek ten minste zeventien deelen zal beslaan.

Men vergeete ten slotte hierbij niet dat de schrijver bij deze opzoekingen steeds een open oog heeft gehouden op al wat, naar zijn ruim oordeel, van verre of nabij met de toponymie verband kon houden : o. m. de feodale gebruiken, de migratie, de wijzigingen van het geographische voorwerp, den samenhang met persoons- en familienamen, de in zwang zijnde spellingstelsels, oude gebruiken en folklore, de zich steeds wijzigende economische toestanden, alles ter verwerking in het laatste deel, de synthese van zijn monumentalen arbeid.

Wie zal dan niet begrijpen dat, bij het verschijnen van de eerste deelen van het Woordenboek, een algemeene kreet van bewonderende verrassing is opgegaan, dat openbaar werd erkend dat het werk van DE FLOU — « la toponymie faite homme ! » — om de ontzaglijke stof en het onafzienbare materiaal, dat er in werd verwerkt, « noch in Frankrijk, noch in Duitschland, noch in Engeland, noch in Holland zijne weerga vindt », dat hij ook van uit Engeland werd begroet als « the grand old man of Flemish toponymy », waardig als geen ander om plaats te nemen in de statige rij der Westvlaamsche grooten?

De oorlog en zijn economische naweeën zijn oorzaak geweest dat het Woordenboek, waarvan het eerste deel in 1914 verscheen, op dit oogenblik nog niet heelemaal voltooid voor ons ligt en dat de synthetische bijdragen die, vruchten van ontzaglijke kennis en ervaring, het wetenschappelijke werk moesten bekronen, niet in hun algeheelheid werden opgesteld.

Gelukkig voor ons is hij ettelijke malen willen afwijken van zijn onverzettelijk voornemen, in de allereerste plaats de laatste hand te leggen aan zijn levenswerk : zoo werden ons geschonken zijn « Bronnen voor Toponymie » (*Kon.*

Vla. Ac., V. en M. 1924), een onuitputtelijke Fundgrube voor den jongen zoeker, wien hij den moeilijken weg aanwijst in de toponymische documentatie ; zoo ook kwam hij tot het opstellen van de studie over « De migratie der plaatsnamen » (*Kon. Vla. Ac., V. en M.* 1925), een nieuw kapittel in de methodiek der plaatsnaamkunde over een verschijnsel, waarop hij het eerst bij ons de aandacht heeft gevestigd en dat naderhand door verschillende geleerden op vruchtbare wijze werd uitgediept.

* * *

Sedert 4 November 1928 (de verdere zeven deelen van het Woordenboek waren respectievelijk in de jaren 1921, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927 en 1928 verschenen) zagen nog het IXe, X^e en XIe deel van het werk van DE FLOU het licht ; van het bijna volledig afgewerkte XIIe deel had hij, enkele dagen voor zijn overlijden, nog de proefvellen bezorgd met dezelfde precisie als ooit te voren. Intusschen had hij ook, spijs dit tijdroovende en afmattende werk, nog voldoende tijd gevonden, niet alleen om het materiaal voor de overblijvende deelen heelemaal persklaar te maken (1), maar ook om aan verschillende der inleidende hoofdstukken hun definitieven vorm te schenken : wellicht als uiterste krachtinspanning na het Brugsche huldebeton, als dankbaar antwoord op de lofspraak van dien glorievollen dag.

Zoo zal dan het werk van den stoeren Westvlaming, een echte « Thesaurus », het « waarlijk geweldig, in omvang, volledigheid, degelijkheid en nauwkeurigheid nergens ter

(1) De verdere deelen van het Woordenboek zullen door de zorgen van de Kon. Vla. Academie en met de welwillende medehulp van Dr. J. DE SMET, archivaris bij het Staatsarchief te Brugge, binnen den kortst mogelijken tijd uitgegeven worden.

wereld geëvenaard Westvlaamsch plaatsnamenboek », de « onuitputtelijke mijn van geographische, historische en linguïstische bijzonderheden » (J. W. MULLER), dat door één man ten bate der geheele Nederlandsche taalgemeenschap werd opgericht, binnen afzienbaren tijd in zijn algeheelheid aan de beoefenaars der wetenschap worden geschonken, als een onvergankelijk monument van taaie, Vlaamsche werkkracht.

* * *

K. DE FLOU's stadgenooten hebben op 4 November 1928, naar het woord van den gevierde zelf, op den avond van zijn leven de oude spreuk « Nemo propheta in patria sua » onwaar willen maken ; beter dan wie ook hebben zij in het licht gesteld de verdiensten van den hoogstaanden mensch en medeburger : zijn zeldzame geestesvoornaamheid, zijn onbuigzame wilskracht in de moeilijkste omstandigheden van het leven, zijn vurige zich nooit verloochende liefde voor de geboortestad, het hooge besef van wat hij aan zijn land, zijn stam en zijn taal verschuldigd was, de bescheidenheid van zijn optreden, de dienstvaardigheid en onbaatzuchtigheid in heel zijn handel en wandel, zijn gouden hart vooral, dat hem de genegenheid mocht verwerven van al wie ook maar even met hem in aanraking mocht komen.

Wegens zijn hoogen ouderdom kon DE FLOU zelden, verschijnen op de vergaderingen van deze Commissie : toch hebben zijn medeleden ook bij deze zeldzame gelegenheden zijn hooge geestesgaven kunnen waardeeren. Zij houden zijn aandenken in dankbare vereering en groeten nederig den koenen voortrekker en noesten werker, die is heengegaan.

7 September 1931.

H. J. VAN DE WIJER.

BIBLIOGRAPHIE (1).

1875. — De straten van Brugge. *Hall.* 4-4-1875 en 2-5-1875.
Geschiedenis der Kerels van Vlaanderen. *Hall.* 4-7-1875 en vlg.
1876. — Euphonia. *Hall.* 18-6-1876.
Taal-questie over bijster en bijstier. *R. d. H.* XI (1876), 152.
Platduitsch. *Hall.* 29-10-1876 en 30-11-1876.
1877. — Incantatiën of bezweringen. *R. d. H.* XII (1877), 56.
Platduitsch. *Hall.* 30-6-1877.
En flamschen plattdütschen Breef. *Plattdütsche Husfründ,*
20-10-1877.
1878. — De Nederduitsche taal ; tongvallen en schrifttaal.
Jbk. Willemsfonds (1878), 185-230.
Van Wälschen glase ter stede bouf. *Hall.* 31-3-1878.
De Dietsche beweging. *Hall.* 25-8-1878.
Oude en nieuwe volksgebruiken. *R. d. H.* XIII (1878), 347-349 ;
380-381 ; 404-405 ; XIV (1879), 51-53 ; 101-102 ; 142-143 ;
415-416 ; XV (1880), 150 ; XVI (1881), 171-172.
Schoone. *R. d. H.* XIII (1878), 397-398.
1879. — Rousselare. *R. d. H.* XIV (1879), 30-31.
Nederlandsch Congres te Mechelen. *Hall.* 1879, 58.
Oude gebruiken, enz... *R. d. H.* XIV (1879), 361-362.
1880. — De Platduitsche taalbeweging in 1879. *Hall.* 1880, 26.
1881. — Staaltjes van Hollandsche dagbladtaal. *Hall.* 1881, 21.
La question thioise. *Hall.* 1881, 27.
Nogmaals over kwaad Hollandsch. *Hall.* 1881, 71.

(1) Deze bibliographische gegevens werden ontleend aan de volledige « Boekenschouw », door Mr. EG. I. STRUBBE voor het DE FLOW-Album (bl. 23-31) samengesteld. Wij beperken ons hier echter in hoofdzaak tot de opgave van de bijdragen, welke betrekking hebben op de studie van de geschiedenis en de taalkunde (dialectologie en vooral toponymie).

De tijdschriften worden aangehaald als volgt : *Biek.* = Biekorf ; *Hall.* = De Halletoren ; *K. V. A., V. en M.* = Koninklijke Vlaamsche Academie, Verslagen en Mededeelingen ; *Ned. D. Kh.* = Nederlandsche Dicht- en Kunsthalle ; *R. d. H.* = Rond den Heerd ; *Vla. Kb.* = De Vlaamsche Kunstbode ; *Vla. Top. Ver., Med.* = Vlaamsche Toponymische Vereeniging, Mededeelingen.

1884. — Schets eener geschiedenis der Nederlandsche taal en der taalstudie in de Nederlanden. *Ned. D. Kh.* VI (1884), 757-767; 835-843; VII (1885), 201-207; 288-296; 403-416; 467-476; 614-624; VIII (1886), 23-29; 141-152; 378-390; 584-593; IX (1887), 94-103; 279-290; 325-333; 413-419.

Een belangrijk taalwerk. *Ned. D. Kh.* VI (1884), 38-51.

1885. — Woorden en vaktermen uit West-Vlaanderen. *Onze Volkstaal*, III (1885), 1-40.

1890. — Taalwetenschappelijk overzicht. *Ned. D. Kh.* XIII (1890), 98-102; 184-188; 269-279; 326-330; 415-418; 459-466; 513-518; XIV (1891), 98-102; 150-153; 201-204; 293-295; 388-392; 433-437; 523-528; XV (1892), 90-92; 185-188; 472-476; 513-517; XVI (1893), 183-186; 222-225.

Een fragment van Jacob van Maerlant's Spieghel historiael (1^e partie, VIIIe boec, cap. 34-42). *Ned. D. Kh.* XIII (1890), 489-507; 534-545.

1892. — Men vraagt eene verhandeling over de geschiedenis van den Infinitivus in de Oudgermaansche dialecten (*Verlag*). *K. V. A., V. en M.* 1892, 93-97.

Men vraagt eene verhandeling over het gebruik van de naamvallen, tijden en wijzen in den «Heliand» (*Verlag*). *K. V. A., V. en M.* 1892, 118-121.

1894. — Men vraagt eene volledige kunst- en vakwoordenlijst over het ambacht van den timmerman (*Verlag*). *K. V. A., V. en M.* 1894, 169-171.

1895. — Cartularium van kerk en armendisich van Sint-Michiels. *Ann. Soc. Emulation*, 1895, 263-375.

K. DE FLOU en EDW. GAILLIARD. Verslag bij de Koninklijke Vlaamsche Academie ingediend, houdende beschrijving der handschriften, door hen op last van het Belgisch staatsbestuur en op aanzoek van gezegde Academie in Engeland onderzocht. *K. V. A., V. en M.* 1895, 31-263; 1896, 79-337; 1897, 373-502.

Men vraagt eene Oudnederfrankische grammatica (Klank- en Vormleer), enz. (*Verlag*). *K. V. A., V. en M.* 1895, 296-302.

1896. — Men vraagt eene taalkundige studie over het Middelnederlandsch proza (Oost- en West-Vlaanderen), gelijk het voorkomt in ambtelijke bescheiden en andere opstellen, die geene letterkundige strekking vertoonen, enz. (± 1200 tot ± 1500) (*Verlag*). *K. V. A., V. en M.* 1896, 459-462; 1898, 156-159.

1898. — Provinciaal Vlaamsch. *Kunst*, II (1898), 109-110.
1899. — Promenades dans Bruges. 153 illustrations de V. De Deyne. *Liège*, 1899 (2e druk, 1904 ; 3e druk, 1924).
1901. — Die bedudinghe naden sinne van Sunte Augustijns regule. Met nota's, glossarium, klankverbeelding, spelwijzen en vergelijkende teksten (Uitg. Kon. Vla. Acad.). *Gent*, 1901.
Men vraagt eene volledige en nauwkeurige beschrijving, met de daarbij behoorende afbeeldingen, van de visscherssloep, enz. (*Verslag*). *K. V. A., V. en M.* 1901, I, 495-497.
Guido Gezelle. *K. V. A., V. en M.* 1901, I, 223-254.
1902. — Twee nieuwe fragmenten van den Spieghelel Historiae. *K. V. A., V. en M.* 1902, I, 399-467.
1903. — Men vraagt een vergelijkende klank- en vormleer der verschillende Middelvlaamsche dialecten, zooals die uit oorkonden kan opgemaakt worden (*Verslag*). *K. V. A., V. en M.* 1903, I, 174-176.
Breughel's Nederlandsche Spreekwoorden door L. MAETERLINCK (*Verslag*). *K. V. A., V. en M.* 1903, I, 93-94.
1905. — Nieuw fragment van Maerlant's Spieghelel Historiae. *K. V. A., V. en M.* 1905, I, 41-80.
Men vraagt een Onomasticon of lijst van persoonsnamen der Middelnederlandsche letterkunde (*Verslag*). *K. V. A., V. en M.* 1905, I, 201-203.
Een fragment van Maerlant's Wapene Martijn door E. GAILLIARD (*Verslag*), *K. V. A., V. en M.* 1905, I, 561.
1906. — Geert Groote's tractaat « De Simonia » door Dr. W. DE VREESE (*Verslag*). *K. V. A., V. en M.* 1906, I, 255-258.
1907. — Verslag over het « Congrès des Sciences historiques » te Duinkerke. *K. V. A., V. en M.* 1907, I, 508-509.
Het leenwoord ledikant. *K. V. A., V. en M.* 1907, I, 177-184.
1908. — Verslag over een nieuwe uitgave der Vak- en Kunstwoordenboeken. *K. V. A., V. en M.* 1908, 206-209.
De Ambachten der timmerlieden en der schrijnwerkers te Brugge, van de XIVe tot de XIXe eeuw, door A. VAN DE VELDE (*Verslag*). *K. V. A., V. en M.* 1908, 419-422 ; 746.
1909. — Verslag over een nieuwe uitgave van : De zeilvischsloepen, door F. BLY. *K. V. A., V. en M.* 1909, 173-174.

De Toponymie van den Reinaert door Is. TEIRLINCK (*Verslag*).
K. V. A., V. en M. 1909, 265-268.

Verslag over zijne wetenschappelijke zending naar Frankrijk in
Juli 1909. *K. V. A., V. en M.* 1909, 843-855.

1910. — Verslag over eene volledige lijst van de Nederlandsche
vakwoorden van het spelden- of kantwerk. *K. V. A., V. en M.*
1910, 423-429.

Verslag over zijne wetenschappelijke zending naar Frankrijk in
April 1910. *K. V. A., V. en M.* 1910, 718-736.

1911. — Toponymie van westelijk Vlaanderen, Vlaamsch-Artesië,
Guînes en Boulogne. Memorie van toelichting. *K. V. A., V. en M.*
1911, 403-409.

Verslag over eene volledige Nederlandsche vakwoordenlijst over
de zeevisscherij. *K. V. A., V. en M.* 1924, 267-269.

1912. — De censuur onder de regeering van Keizer Napoleon I in
het departement der Leie. Bibliographische aantekeningen.
K. V. A., V. en M. 1912, 597-634.

Lexicographische monsters. *K. V. A., V. en M.* 1912, 344-346.

1914. — Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen,
Vlaamsch Artésië, het land van den Hoek, de graafschappen
Guînes en Boulogne, en een gedeelte van het graafschap Ponthieu
(Uitg. Kon. Vla. Academie). I (Aa-Bezuyderbeke). *Gent*, 1914.

Over de zuiderlijke taalgrens. *Ons Leven*, XXVI (1914), 224-231.

Oude kerkgebruiken door den heer HUYGHEBAERT (*Verslag*).
K. V. A., V. en M. 1914, 66.

1921. — Verslag over de Toponymie van westelijk Vlaanderen,
Vlaamsch Artésië, Guînes, Boulogne. Memorie van toelichting,
aangevuld. *K. V. A., V. en M.* 1921, 221-229.

Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, enz.
II (Biaufaut-Bijzerstuk). *Gent*, 1921.

Musterholle. *Biek.* 1921, 70 (1).

Vorchevalle. *Biek.* 1021, 72.

Eustacii Capella. *Biek.* 1921, 191.

(1) Van 1921 tot 1930 liet DE FLOU in *Biekorf* een vrij groot aantal kortere bijdragen van taalkundigen en folkloristischen aard verschijnen, die hier niet worden opgenomen. Zie *Boekenschouw*, bl. 29-30.

De oude Sinte-Walburgakerk te Brugge en haar cartularium. Losse aantekeningen. *Biek.* 1921, 200-203; 256-257; 286-287; 1922, 19-21; 32-34; 90-92; 113-117.

1922. — 't Hout van Niepen. *Biek.* 1922, 215.

1923. — Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, enz. III (Cedewaert-Esphoudt). *Brugge*, 1923.

De oudste Dietsche vertaling der Gulden legende. *K. V. A., V. en M.* 1923, 183-189.

Baeniaertskereke alias Coxside. *Biek.* 1923, 70-71.

1924. — Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, enz. IV (Espierre-Grooten Swalme Koutere). *Brugge*, 1924.

JOHAN BARON DE BÉTHUNE. *K. V. A., Jbk.* 1924, 62-66.

EDW. GAILLIARD, tweede bestendige secretaris der Koninklijke Vlaamsche Academie. *K. V. A., Jbk.* 1924, 50-61.

Over bronnen voor toponymie. *K. V. A., V. en M.* 1924, 619-639.

Bijsterveld en Cottuse. *Biek.* 1924, 214.

Drieboemende. *Biek.* 1924, 287.

1925. — Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, enz. V (Grooten taefelaere-Hézelinghen). *Brugge*, 1925.

Toponiemen uit de provinciën Antwerpen en Brabant. *K. V. A., V. en M.* 1925, 708-753.

De migratie der plaatsnamen. *K. V. A., V. en M.* 1925, 138-148.

Men vraagt een lijst van vakwoorden der vlasnijverheid tot aan de spinnerij, enz. (*Verslag*). *K. V. A., V. en M.* 1925, 274-275.

Verslag over het XXVe Congres voor geschiedenis en oudheidkunde. *K. V. A., V. en M.* 1925, 703-706.

1926. — Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, enz. VI (Hibergue-Kalvekeete). *Brugge*, 1926.

Blauwhuizen en Blauwkasteelen. *Biek.* 1926, 23.

De Melda. *Biek.* 1925, 34-35.

Kloosterboekerijen door bijzonderen benuttigd. *Biek.* 1926, 254-256.

1927. — Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, enz. VII (Kalvekeete scult-Clijtwijk). *Brugge*, 1927.

De potente. *Biek.* 1927, 335.

En Kattenkerkhoven! *Biek.* 1927, 335.

1928. — Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, enz. VIII (Cnabelstraetkin-Kijverdeij). *Brugge*, 1928.

Familienamen uitgaande op -man. *Biek*. 1928, 129-137.

Moers-Nieu-Capelle, Moers-Oude-Capelle. *Biek*. 1928, 78.

1929. — Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, enz. IX (La-Malevaut). *Brugge*, 1929.

Taalverschuiving. *Biek*. 1929, 355-360.

Over het ontstaan van het Woordenboek der Toponymie. *Vla. Top. Ver., Med.* V (1929), 17-23.

Over bronnen voor toponymie. Inleiding tot de studie van de Vlaamsche plaatsnamen, I (= *Nom. Geo. Fla. Stud.* II, 1. *Brussel*, 1929), 85-105.

1930. — Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, enz. X (Malevaut-Moulin de Winhem). *Brugge*, 1930.

Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, enz. XI (Moulin de Zoteux-Ouden Boomwegh). *Brugge*, 1930.

Plaatsnamen in Frankrijk. *Vla. Top. Ver., Med.* VI (1930), 17-24.

Het Nederlandsch in België (1814-1830). *K. V. A., V. en M.* 1930, 507-527.

1931. — Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, enz. XII (Ouden Boterweg-). *Brugge*, 1931 (ter perse).

Toponymie van Opwijk door J. LINDEMANS (*Recensie*). *Biek*. 1931, 189-191.

